

СУТНІСТЬ І ДИНАМІКА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІСТИКИ

М. В. Примуш

Глобалістика не обмежує глобалізацію цариною економіки, а розглядає її в цілісності – на мікро-, мезо- і макрорівнях. Незважаючи на прогрес у поясненні глобалізації як природно-історичного процесу розвитку людської цивілізації, виявленні співвідношення об'єктивного і суб'єктивного у її динаміці, багато аспектів глобалізації вимагають глибшого теоретичного осмислення, починаючи з усунення різночитань у визначенні «світу, що глобалізується». Наявність таких розбіжностей зумовлена як різними методологічними підходами до дослідження цього феномену, так і тим, що в основі вивчення сучасної глобалізації лежать і реальні, і віртуальні постулати. Багато теорій глобалізації слугують і фундаментом для розроблення прагматичних політичних проєктів, і ідеологічним прикриттям геополітичної та геоекономічної стратегії США та інших країн «сімки», спрямованої на американізацію і вестернізацію іншого світу.

Західна глобалістика в цілому і макросоціологія зокрема виявилися не готовими до прогнозування глобальних процесів і змін напередодні і після завершення двадцятого століття, не змогли запропонувати адекватного бачення майбутнього світової спільноти. Як приклад можна послатися на те, що жоден зі 150 американських «радянознавчих» центрів не передбачав розвалу СРСР, а макроісторичне пророкування розпаду Радянського Союзу, що було зроблене на підставі геополітичної теорії американським соціологом Р. Коллінзом у 1980 році, зустріли в багнети в академічних колах США.

Теоретико-методологічна «всеїдність» глобалістики призвела врешті-решт до того, що одні представники цієї галузі наукового пізнання вважають глобалізацію економічним процесом (Т. Фрідман), інші – політичним (Д. Фаррелл, К. Охмає), треті – культурним (Б. Барбер), четверті – економічним, політичним та культурним процесом (М. Кастельє). Останнім часом дедалі більше соціологів та представників інших суспільних наук взагалі заперечують глобалізацію, розглядають її як новомодний, але беззмістовний термін, призначений для надання більшої легітимності тим політичним силам, що просувають свої політичні проєкти в планетарному масштабі (П. Хірст, Г. Томпсон).

Різні теоретико-методологічні підходи до вивчення «тріади» глобалізації (як проблеми, реальності і явища) і прогнозування її ролі у подальшому розвитку світової цивілізації зумовили істотні розбіжності в баченні і оцінці перспектив людства з погляду різних ідейних течій у глобалістиці.

Британські фахівці в цій сфері Д. Хелл, А. Макгрю, Д. Гольдблатт і Дж. Перратон розглядають глобалізацію як процес, який є втіленням трансформації просторової організації соціальних відносин і трансакцій, що визначаються у термінах екстенсивності, інтенсивності, швидкості і впливу, який генерує трансконтинентальні та міжрегіональні потоки та мережі активності, взаємодії та влади.

На підставі окреслених розбіжностей вони класифікували дослідників за їхнім ставленням до глобалізації як:

- 1) гіберглобалізаторів;
- 2) скептиків;
- 3) трансформістів.

Гіберглобалізатори розглядають глобалізацію як нову епоху в історії світової цивілізації, коли всі типи відносин поступово інтегруються на глобальному рівні, а релевантність національної держави невпинно знижується. Визначальним фактором двадцятого першого століття у їхній інтерпретації є зростання транскордонного потоку капіталів, товарів, послуг, людей та ідей.

Скептики, звертаючи особливу увагу на економічні аспекти глобалізації, заперечують новизну сучасної економічної інтеграції порівняно з періодом до Першої світової війни, вказують на значне виключення з неї найменш розвинених країн, не вважають сучасний рівень економічної взаємозалежності безпрецедентним в історії та віддіють перевагу терміну «інтернаціоналізація».

Трансформісти вважають глобалізацію основною рушійною силою економічних, культурних, соціальних і політичних змін, що перетворюють форму сучасного суспільства і світовий порядок. Глобалізація для них – це складний історичний процес з непередбачуваними результатами, що полягає в розвитку нових форм глобальної стратифікації.

На зміну традиційному поділу світу на Північ і Південь, на думку трансформістів, у наші дні приходить новий міжнародний поділ праці, при якому ієрархічна піраміда «центр – периферія» виявляється вже не географічним, а соціальним аспектом світової економіки. Трансформісти спростовують як міркування гіперглобалістів про занепад традиційної національної держави, так і твердження скептиків про відсутність істотних змін у механізмі реалізації державної влади, і говорять переважно про новий “режим суверенітету”. В його межах національні держави більше не є єдиними центрами і органами влади, а поділяють її з новими нетериторіальними формами економічної та політичної організації у глобальній сфері. Це, насамперед, ТНК, транснаціональні соціальні рухи і інтернаціональні органи регулювання.

Аналіз різних поглядів науковців на глобалізацію дає змогу визначити, що підсумки світового розвитку переконливо свідчать про те, що глобальна капіталістична система аж ніяк не має тих магічних і привабливих якостей, які приписують їй апологети. Навпаки, на переконання багатьох дослідників, вона стала головним джерелом загострення глобальних проблем людства у третьому тисячолітті.

Література

1. Арсеєнко А. Г. Глобалізація американської соціології: причини і наслідки // Соціологічна наука і освіта в Україні. К.: МАУП, 2000 С. 43–49;
2. Арсеєнко А. Г. Глобальні світові тенденції та їх вплив на Україну // Основи економічної теорії. Підручник. К.: Вища школа, 2001. С. 572–596;
3. Арсеєнко А., Гиріч В. Современные вызовы и парадоксы глобализации и информатизации мировой экономики. *Соціальні виміри суспільства: Збірник наукових праць*. К.: ІС НАНУ, 2004. Вип. 7. С. 219–234;
4. Гелд Д., Мак-Грю Є. Глобалізація / антиглобалізація / Пер. з англ. І. Андрущенко. К.: К.І.С., 2004
5. Штігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Пер. з англ. К.: Вид. Дім «КМ. Академія», 2003.

УДК 32.027

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Н. В. Прямухіна

Минулі виборчі кампанії засвідчили той факт, що українське суспільство стало більш зрілим, навчилось формулювати свої вимоги до влади. Влада, щоб не втратити довіру, підстави легітимності, стає більш залежною від суспільства у прийнятті рішень і в практиці відстоювання інтересів громадян. Саме тому, в ХХІ столітті посилилася тенденція не просто побудови оптимальних моделей майбутньої політичної системи, але пояснення можливих шляхів їх реалізації.

Необхідність вивчення технологій прогнозування детермінована змінами в сучасних політичних процесах, необхідністю адаптації до нових соціально-політичних викликів і